

van de dynamische van den Bosch daar wel niet vreemd aan zijn geweest en zijn prestatie moet dan des te hoger aangeslagen worden omdat de illegaliteit in de provincie Groningen veel verdeeldheid gekend heeft. Anders stond het er in Friesland voor: daar was de illegaliteit opmerkelijk homogeen. Er is dan ook geen provincie geweest waar het denkbeeld: bundeling van het verzet, op een zo vruchtbare bodem viel als in Friesland. Daar kwam omstreeks april '43 een Fries comité tot stand, voorgezeten door de provinciale organisator van het financiële steunwerk die wij al in ons vorige hoofdstuk noemden, J. Evenhuis – dit comité was het dat wekelijks de richtlijnen ontving die in Utrecht opgesteld waren. Die richtlijnen werden grondig bekeken (ook in dit opzicht gedroegen de Friezen zich autonoom), voorzover nodig aangepast aan de Friese verhoudingen, maar dan ook doorgegeven aan illegale werkers die systematisch contacten hadden opgebouwd in de kringen van ambtenaren, boeren en industriëlen.

Het is, dunkt ons, het Nationaal Comité alleen maar ten goede gekomen dat het zich in de bescheidener functie die het binnen het geheel van de illegale organisaties kon gaan uitoefenen, geschikt heeft. Misschien mag men het zo stellen dat toen de visie van de onstuimige en heerszuchtige van Velsen eenmaal stukgelopen was op de realiteit, die van de meer bezadigde Neher als vanzelf de arbeid van het NC ging bepalen. Van de aanvang af was die arbeid niet alomvattend: het NC heeft met het illegale complex dat in de periode '43-'44 het grootste was: de LO/LKP, maar weinig aanraking gehad en in het geheel geen contact met een reeks organisaties die zich juist in die periode belangrijk uitbreidden: de spionagegroepen.

Spionage

Van '40 af (wij willen beginnen met weer te geven wat wij in de drie voorafgaande delen over de spionage vermeld hebben) waren er in ons land al kleine groepjes geweest die poogden, met Engeland in radiocontact te komen. Zij hadden geen succes: zij kregen geen antwoord, aangezien de geheime diensten uit Engeland alleen tot radioverkeer overgingen wanneer zij er (terecht of ten onrechte) van overtuigd waren dat het niet de Duitsers waren, *Abwehr* of *Sicherheitspolizei*, die van bezet gebied uit seinden. Het radioverkeer moest dus van Engeland uit georganiseerd worden en op de eerste geheime agent die daartoe in augustus '40 uitgezonden werd, van Hamel, volgden in de eerste twee bezettingsjaren verscheidene andere van wie sommigen veel, anderen maar weinig bereikten. In de tweede helft van '42